

Filosofi

Filosofi är ett humanistiskt ämne som har förgreningar i alla områden av mänsklig kunskap och verksamhet, eftersom det behandlar grundläggande frågor om verklighetens natur, kunskapens möjlighet och värdenas existens. Den filosofiska aktiviteten handlar om att tänka självständigt, kritiskt och analytiskt kring dessa frågor så som de kommer till uttryck i privatliv, samhällsliv, kulturliv och vetenskap. Att formulera och klargöra filosofiska frågor samt att ta ställning till dem är syftet med den filosofiska aktiviteten.

Ämnets syfte

Undervisningen i ämnet filosofi ska syfta till att eleverna utvecklar förmåga att delta i ett ständigt pågående samtal om vad verkligheten är, om vad vi med säkerhet kan veta och om människans existens och handlande. I undervisningen ska eleverna ges möjlighet att utveckla sitt tänkande i mötet med filosofi från olika tider och traditioner, vilket kan inspirera till att se tillvaron i ett vidare perspektiv, ge impulser att tänka i nya banor och utmana invanda föreställningar. Eleverna ska även få stifta bekantskap med den betydelse filosofi har haft för den kulturella, politiska och vetenskapliga utvecklingen.

Undervisningen ska ge eleverna möjlighet att utveckla förmåga att analysera och ta ställning till olika verklighetsuppfattningar samt olika kunskapsteoretiska och vetenskapsteoretiska ståndpunkter. Den ska också ge eleverna möjlighet att utveckla förmåga att analysera och ta ställning till existentiella, värdefilosofiska och aktuella samhällsfilosofiska frågor och teorier. Eleverna ska ges möjlighet att utveckla redskap för att analysera och värdera information och därmed utveckla ett kritiskt och självständigt tänkande samt förmåga till personliga ställningstaganden grundade på genomtänkta argument. Vidare ska eleverna ges möjlighet att utveckla förmåga att uppfatta språkliga nyanser och argumentera logiskt.

I undervisningen ska eleverna få arbeta med filosofiska frågor och teorier från olika tider och traditioner vilka förmedlas via olika medier. Eleverna ska ges möjlighet att tänka, diskutera och resonera analytiskt och kreativt kring dem.

Undervisningen i ämnet filosofi ska ge eleverna förutsättningar att utveckla följande:

1. Kunskaper om huvuddragen i olika verklighetsuppfattningar och olika sätt att se på kunskap.
2. Kunskaper om vetenskapsteoretiska ståndpunkter och vetenskapliga metoder.
3. Kunskaper om värdefilosofi, olika värdeteoretiska ståndpunkter och normativa etiska teorier samt deras tillämpning.
4. Kunskaper om existentiella frågor och samhällsfilosofi samt om nutida filosofiska riktningar.
5. Förmåga att identifiera filosofiska frågor samt att analysera, förklara och ta ställning till klassiska och nutida filosofiska frågor och teorier med hjälp av relevanta begrepp.

6. Kunskaper om språkfilosofi och förmåga att tydliggöra språkliga nyanser med hjälp av språkfilosofiska begrepp samt förmåga att värdera argument och att urskilja och genomföra en logisk argumentation.

Kurser i ämnet

- Filosofi 1, 50 poäng.
- Filosofi 2, 50 poäng, som bygger på kursen filosofi 1.

Filosofi 1, 50 poäng

Kurskod: FIOFIO01

Kursen filosofi 1 omfattar punkterna 1–6 under rubriken Ämnets syfte. I kursen behandlas grundläggande kunskaper i ämnet.

Centralt innehåll

Undervisningen i kursen ska behandla följande centrala innehåll:

- Existens och vetande, dels grundläggande teorier som behandlar begreppet verklighet och vad som kan tänkas existera, dels grundläggande kunskapsteori utifrån begreppet kunskap, begreppet sanning och vetandets olika former.
- Grundläggande vetenskapsteori och begrepp inom vetenskapen. Jämförelse mellan forskningsmetoder och traditioner inom humaniora, samhällsvetenskap och naturvetenskap.
- Värdefilosofi, dels olika värdeteoretiska ståndpunkter och normativa etiska teorier som handlar om vad som är rätt och orätt samt vad som utmärker ett gott liv, dels samhällsfilosofi som handlar om vad som är rättvist och vad som utmärker ett gott samhälle. Exempel på teoriernas tillämpningar hämtas från privatliv, samhällsliv, kulturliv och vetenskap.
- Nutida filosofiska riktningar. Olika filosofiska förhållningssätt som präglar den aktuella diskussionen om existentiella frågor, etiken, samhället, språket, vetenskapen och verkligheten. Filosofiska aspekter på genusfrågor och frågor om hållbar utveckling.
- Språkfilosofi. Grundläggande begrepp, till exempel tolkning, precisering och definition. Teorier om språkets funktion och mening. Begreppsanalys och argumentationsanalys utifrån både språkfilosofisk och logisk förståelse av argumentationens konstruktion.

Betygskriterier

Betyget E

Eleven redogör **översiktligt** för och diskuterar **översiktligt och med enkla argument några** frågor och teorier som gäller existens, kunskap, vetenskap, värdefilosofi, samhällsfilosofi, språkfilosofi och nutida filosofiska riktningar. Eleven gör också **enkla** jämförelser mellan olika filosofiska teorier. Dessutom använder eleven **med viss säkerhet några** relevanta filosofiska begrepp.

Eleven identifierar **med viss säkerhet** filosofiska frågor samt gör **enkla** analyser av **några** frågor och teorier som gäller existens, kunskap, vetenskap, värdefilosofi, samhällsfilosofi, språkfilosofi och nutida filosofiska riktningar. Elevens analyser leder fram till **enkla** förklaringar av dessa filosofiska frågor och teorier där **några** relevanta filosofiska begrepp används **med viss säkerhet**. Eleven tar ställning till filosofiska frågor och teorier genom att dra **enkla** slutsatser och värdera frågorna och teorierna med **enkla** omdömen.

Eleven urskiljer och förklarar **med viss säkerhet** språkliga nyanser och logisk argumentation i olika sammanhang samt underbygger egna ställningstaganden i filosofiska frågor med **enkla** argument.

Betyget D

Elevens kunskaper bedöms sammantaget vara mellan C och E.

Betyget C

Eleven redogör **utförligt** för och diskuterar **utförligt och med välgrundade argument flera** frågor och teorier som gäller existens, kunskap, vetenskap, värdefilosofi, samhällsfilosofi, språkfilosofi och nutida filosofiska riktningar. Eleven gör också **välgrundade** jämförelser mellan olika filosofiska teorier. Dessutom använder eleven **med viss säkerhet flera** relevanta filosofiska begrepp.

Eleven identifierar **med viss säkerhet** filosofiska frågor samt gör **välgrundade** analyser av **några** frågor och teorier som gäller existens, kunskap, vetenskap, värdefilosofi, samhällsfilosofi, språkfilosofi och nutida filosofiska riktningar. **Eleven formulerar sig självständigt i förhållande till valda källor.** Elevens analyser leder fram till **välgrundade** förklaringar av dessa filosofiska frågor och teorier där **flera relevanta** filosofiska begrepp används **med viss säkerhet**. Eleven tar ställning till filosofiska frågor och teorier genom att dra **välgrundade** slutsatser och värdera frågorna och teorierna med **enkla** omdömen.

Eleven urskiljer och förklarar **med viss säkerhet** språkliga nyanser och logisk argumentation i olika sammanhang samt underbygger egna ställningstaganden i filosofiska frågor med **välgrundade** argument.

Betyget B

Elevens kunskaper bedöms sammantaget vara mellan A och C.

Betyget A

Eleven redogör **utförligt och nyanserat** för och diskuterar **utförligt och med välgrundade och nyanserade argument flera** frågor och teorier som gäller existens, kunskap, vetenskap, värdefilosofi, samhällsfilosofi, språkfilosofi och nutida filosofiska riktningar. Eleven gör också **välgrundade och nyanserade** jämförelser mellan olika filosofiska teorier. Dessutom använder eleven **med säkerhet flera** relevanta filosofiska begrepp.

Eleven identifierar **med säkerhet** filosofiska frågor samt gör **välgrundade och nyanserade** analyser av **flera** frågor och teorier som gäller existens, kunskap, vetenskap, värdefilosofi, samhällsfilosofi, språkfilosofi och nutida filosofiska riktningar. **Eleven formulerar sig självständigt i förhållande till valda källor.** Elevens analyser leder fram till **välgrundade och nyanserade** förklaringar av dessa filosofiska frågor och teorier där **flera** relevanta filosofiska begrepp används **med säkerhet.** **Utifrån sina analyser ställer eleven dessutom relevanta frågor och upptäcker nya relaterade frågor.** Eleven tar ställning till filosofiska frågor och teorier genom att dra **välgrundade och nyanserade** slutsatser och värdera frågorna och teorierna med **nyanserade** omdömen.

Eleven urskiljer och förklarar **med säkerhet** språkliga nyanser och logisk argumentation i olika sammanhang samt underbygger egna ställningstaganden i filosofiska frågor med **välgrundade och nyanserade** argument.

Filosofi 2, 50 poäng

Kurskod: FIOFIO02

Kursen filosofi 2 omfattar punkterna 1–6 under rubriken Ämnets syfte. I kursen behandlas fördjupade kunskaper i ämnet.

Centralt innehåll

Undervisningen i kursen ska behandla följande centrala innehåll:

- Klassiska frågor, teorier och ställningstaganden, dels vad gäller verklighetsuppfattningar som behandlar frågor om verklighetens natur och människans existens, dels inom kunskapsteori som behandlar frågor om kunskapens ursprung, räckvidd och giltighet samt om yttervärldens existens.
- Vetenskapsteoretiska frågor och problem som berör olika filosofers och riktningars syn på vad som är god vetenskap.
- Värdefilosofisk fördjupning, dels vad gäller tillämpad normativ etik med särskild inriktning på analys, tillämpning och ställningstaganden i olika fall eller dilemman i privatliv, samhällsliv, kulturliv och vetenskap, dels inom estetiska teorier som handlar om det sköna.
- Samhällsfilosofisk fördjupning, till exempel utopiskt tänkande, med utgångspunkt i begreppen rättvisa, frihet, makt och inflytande samt filosofernas behandling av begreppen i olika tider och traditioner.

- Grundläggande redskap för logisk analys.
- Fördjupning i vald filosofisk fråga.

Betygskriterier

Betyget E

Eleven redogör **översiktligt** för och diskuterar **översiktligt och med enkla argument några** frågor och teorier som gäller verklighet, kunskap, vetenskap, samhällsfilosofi och värdefilosofi. Eleven gör också **enkla** jämförelser mellan olika filosofiska teorier och ställningstaganden. Dessutom använder eleven **med viss säkerhet några** relevanta filosofiska begrepp.

Eleven identifierar **med viss säkerhet** filosofiska frågor samt gör **enkla** analyser av **några** frågor och teorier som gäller verklighet, kunskap, vetenskap, samhällsfilosofi och värdefilosofi. Elevens analyser leder fram till **enkla** förklaringar av dessa filosofiska frågor och teorier där **några** relevanta filosofiska begrepp används **med viss säkerhet**. Eleven tar ställning till filosofiska frågor och teorier genom att dra **enkla** slutsatser och värdera frågorna och teorierna med **enkla** omdömen.

Eleven urskiljer och förklarar **med viss säkerhet** logisk argumentation i olika sammanhang samt underbygger egna ställningstaganden i filosofiska frågor med **enkla** argument.

Betyget D

Elevens kunskaper bedöms sammantaget vara mellan C och E.

Betyget C

Eleven redogör **utförligt** för och diskuterar **utförligt och med välgrundade argument flera** frågor och teorier som gäller verklighet, kunskap, vetenskap, samhällsfilosofi och värdefilosofi. Eleven gör också **välgrundade** jämförelser mellan olika filosofiska teorier och ställningstaganden. Dessutom använder eleven **med viss säkerhet flera** relevanta filosofiska begrepp.

Eleven identifierar **med viss säkerhet** filosofiska frågor samt gör **välgrundade** analyser av **några** frågor och teorier som gäller verklighet, kunskap, vetenskap, samhällsfilosofi och värdefilosofi. **Eleven formulerar sig självständigt i förhållande till valda källor**. Elevens analyser leder fram till **välgrundade** förklaringar av dessa filosofiska frågor och teorier där **flera** relevanta filosofiska begrepp används **med viss säkerhet**. Eleven tar ställning till filosofiska frågor och teorier genom att dra **välgrundade** slutsatser och värdera frågorna och teorierna med **enkla** omdömen.

Eleven urskiljer och förklarar **med viss säkerhet** logisk argumentation i olika sammanhang samt underbygger egna ställningstaganden i filosofiska frågor med **välgrundade** argument.

Betyget B

Elevens kunskaper bedöms sammantaget vara mellan A och C.

Betyget A

Eleven redogör **utförligt och nyanserat** för och diskuterar **utförligt och med välgrundade och nyanserade argument flera** frågor och teorier som gäller verklighet, kunskap, vetenskap, samhällsfilosofi och värdefilosofi. Eleven gör också **välgrundade och nyanserade** jämförelser mellan olika filosofiska teorier och ställningstaganden. Dessutom använder eleven **med säkerhet flera** relevanta filosofiska begrepp.

Eleven identifierar **med säkerhet** filosofiska frågor samt gör **välgrundade och nyanserade** analyser av **flera** frågor och teorier som gäller verklighet, kunskap, vetenskap, samhällsfilosofi och värdefilosofi. **Eleven formulerar sig självständigt i förhållande till valda källor.** Elevens analyser leder fram till **välgrundade och nyanserade** förklaringar av dessa filosofiska frågor och teorier där **flera** relevanta filosofiska begrepp används **med säkerhet. Utifrån sina analyser ställer eleven dessutom relevanta frågor och upptäcker nya relaterade frågor.** Eleven tar ställning till filosofiska frågor och teorier genom att dra **välgrundade och nyanserade** slutsatser och värdera frågorna och teorierna med **nyanserade** omdömen.

Elevens urskiljer och förklarar **med säkerhet** logisk argumentation i olika sammanhang samt underbygger egna ställningstaganden i filosofiska frågor med **välgrundade och nyanserade** argument.